

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Бисер Йорданов Кръстев
преподавател в катедра „Икономика и финанси“
при Висше училище по агробизнес и развитие на регионите

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор ”

в Област на висше образование **3. Социални, стопански и правни науки**

Професионално направление **3.8. Икономика**

Докторска програма „**Финанси, застраховане и осигуряване**“

Автор: Юлинда Шехай

Тема: „Financial and Legal Aspects of the Fight Against Organized Crime in the World and the Balkan Countries Bulgaria, Albania and Northern Macedonia” („Финансови и правни аспекти на борбата срещу организираната престъпност в света и балканските страни България, Албания и Северна Македония“)

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 258 от 27.06.2023 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: **„Financial and Legal Aspects of the Fight Against Organized Crime in the World and the Balkan Countries Bulgaria, Albania and Northern Macedonia ” („Финансови и правни аспекти на борбата срещу организираната престъпност в света и балканските страни България, Албания и Северна Македония“)** за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование **3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика.** Автор на дисертационния труд е **Юлинда Шехай** – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Финанси“ при ВУЗФ с научни ръководители **проф. д.н. Мариела Деливерска и проф. д-р Люпчо Стойчески.**

Предадените от докторанта материали включват документи по представен опис, както следва: дисертационен труд, автореферат, декларация за оригиналност и достоверност, справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика, списък на публикациите по темата на дисертационния труд, копия на тези публикации, резюмета на публикациите и автобиография. Списъкът с материали е пълен и съответства изцяло на изискванията на чл. 50 от Правилника за приемане и обучение на докторанти във ВУЗФ.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Юлинда Шехай завършва висшето си образование като бакалавър през 2014 г. в Юридическия факултет на Университета в гр. Тирана, Албания. През 2017 година тя придобива ОКС „Магистър“ по публично право в същото висше училище, а през 2020 г. завършва втора магистратура в Международния университет на гр. Струга, Северна Македония. От 30.11.2016 г. до 27.01.2017 г. стажува в Министерство на правосъдието, а през 2019 и 2020 г. повишава

своята квалификация, като завършва успешно професионален курс по „Финансов мениджмънт и консултиране на вътрешния пазар“ и квалификационен курс за криминалисти.

Трудовата си кариера Юлинда Шехай започва като помощник адвокат в частна адвокатска кантора в Тирана през месеците от ноември 2018 г. до края на март 2019 г. От 1 април 2019 г. до 20 ноември 2019 г. работи като юридически съветник в друга албанска компания, а от 03.08.2020 до момента тя е специалист по разследване на престъпления в дирекцията на полицията в Тирана. Владее английски, италиански и испански езици.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е с общ обем от 161 страници. Той се състои от въведение (6 стр.), глава първа (42 стр.), глава втора (30 стр.), глава трета (69 стр.), заключение (2 стр.) и списък с използваната литература (8 стр.). Дисертацията съдържа още заглавна страница, резюме и съдържание (общо 4 стр.). В нея са включени 13 фигури и 2 таблици. Използваната литература обхваща 91 източника. От тях 80 източника са на английски език, 9 на български език и 2 – на македонски език.

В увода са представени социалната справедливост на изследването, неговият предмет и неговата цел. Авторът е формулирал една основна, три специални и една спомагателна хипотези, чиято достоверност следва да бъде потвърдена или отхвърлена, изследователските методи, които използва, времевата рамка, информационната база на дисертационното изследване и степента на развитие на проблема.

Глава първа, озаглавена „Анализ на състоянието и финансови предизвикателства пред организираната престъпност“, е с обем от 42 страници и се състои от пет параграфа. В първия от тях е изведена дефиниция за организираната престъпност и са представени нейните специфични характеристики. Във втория параграф са анализирани причините за възникването и развитието на организираната престъпност – правни, психологически, икономически. В третия параграф са систематизирани финансовите измерения на тази престъпност по отделни дейности (търговия с наркотици, трафик на хора, трафик на диви животни, търговия с оръжие, киберпрестъпност и т.н.). В четвъртия параграф е описан процеса на глобализация на организираната престъпност, а в последния параграф на глава първа е извършена оценка на заплахите, които тя поражда в глобален аспект, както и в рамките на Европейския съюз и на Балканите.

Глава втора е озаглавена „Правна рамка за борба срещу организираната престъпност“. Тя е изградена от два параграфа и общият ѝ обем е 30 страници. В първия параграф са изяснени международните аспекти на борбата с организираната престъпност и изградената за целта международна правна рамка. Обърнато е внимание на ролята на превенцията и на рисковите фактори, които въздействат върху разпространението на организираната престъпност в глобален и регионален план. Извършен е преглед на международните институции (Интерпол, Европол) и координацията между тях във връзка с борбата срещу организираната престъпност. Във втория параграф авторът изследва задълбочено инструментите, които се използват за борба срещу престъпността на интернационално и национално равнище.

Глава трета е озаглавена „Организираната престъпност в балканските страни България, Албания и Северна Македония“. Тя е с обем от 69 страници и се състои от четири параграфа. В първия параграф дисертант Ю. Шехай е представила балканските маршрути за трафик на наркотици и на хора и е засегнала проблемите с корупцията и прането на пари в региона. Във

втория параграф на глава трета са извършени задълбочен анализ и оценка на състоянието и тенденциите в развитието на организираната престъпност в България в организационен, институционален, правен и финансов аспект. В третия параграф са изяснени институционалните, правните и финансовите аспекти на борбата с организираната престъпност в Албания. По подобен начин авторът е изследвал отделни аспекти и измерения, включително и финансовите, на борбата срещу организираната престъпност в Република Северна Македония.

От казаното дотук може да се обобщи, че дисертант Юлинда Шехай притежава подробни и задълбочени теоретични познания по темата на дисертационния си труд, способна е да прави самостоятелни научни изследвания, да формулира изследователски хипотези и да стига до логически изводи и заключения. На основата на представената от нея декларация за оригиналност и достоверност считам, че дисертационния труд не е заимстван от чужди публикации, в него ясно личи авторовото участие и той отразява коректно и точно научните позиции на дисертанта.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В автореферата към дисертационния труд са формулирани научните приноси на докторанта. Те могат да се обособят в две основни групи. Първата от тях съдържа приносите с теоретико-методологичен характер, а втората – приносите с научно-приложен характер.

В това отношение **приносите с теоретико-методологичен характер** в дисертационния труд са следните:

1. Извършен е обстоен и задълбочен преглед на научната литература в областта на правните и финансовите аспекти на борбата срещу организираната престъпност;
2. Предложен е нов концептуален модел, съдържащ система от мерки и дейности за успешна борба с организираната престъпност;
3. Разработен е модел, състоящ се от набор от превантивни и репресивни финансови мерки за предотвратяване на организираната престъпност.

Приносите с научно-приложен характер в дисертационния труд са следните:

1. В научно-приложен план е доказана валидността на формулираната в началото на дисертационния труд основна хипотеза, че борбата с организираната престъпност може да се води чрез изграждане на ефективна институционална система за нейното противодействие;
2. Доказва се, че методологията, въз основа на която могат да се оптимизират системите за борба с организираната престъпност в България, Албания и Северна Македония, е ирелевантна на предмета и целта на изследването;
3. Предлагат се специфични финансови мерки за предотвратяване на организираната престъпност чрез използване на високотехнологични комуникационни системи;
4. Проведени са изследвания за подобряване на координацията и сътрудничеството между компетентните държавни органи при събирането на разузнавателна информация за борба с организираната престъпност.

Смятам, че приносите в дисертационния труд отразяват вярно и точно неговите научни достойнства, както и значимостта му за развитието на науката и практиката в областта на използването на специфични правни и финансови инструменти и механизми за противодействие на организираната престъпност в изследваните балкански държави. На тази основа смятам, че дисертантът има много добри перспективи за бъдещото си научно развитие.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

В представения от Юлинда Шехай списък на публикациите се съдържат три на брой научни публикации.

По вид и трите публикации са научни статии. Първата и третата от тях са публикувани в сп. „VUZF Review“, а втората е публикувана в сп. „Пари и култура“. И двете списания са включени в Националния референтен списък на съвременните български научни издания с научно рецензиране.

Първата публикация е озаглавена: „Legal And Financial Aspects Of The Fight Against Organized Crime“. Публикувана е в Том 8, бр. 1 от 2023 г. на сп. „VUZF Review“, с. 31-41.

Втората публикация на дисертант Ю. Шехай е озаглавена: „Legal Frameworks For Fight Against Organized Crime“ и е публикувана на с. 46-59 в бр. 4 от 2022 г. на сп. „Пари и култура“.

Третата публикация е със заглавие: „Analysis Of The Situation And Financial Challenges Of Organized Crime In The Context Of Globalization“. Тя е публикувана на с. 24-35 в Том 7, бр. 4 от 2022 г. на сп. „VUZF Review“.

Научните статии на Юлинда Шехай са публикувани на английски език, като тя е техен единствен автор. Публикациите са тясно свързани с темата на дисертационното изследване. Това ми дава основание да направя заключението, че те допринасят съществено за развитието на икономическата и финансовата теория и практика, особено в България, Албания и Северна Македония.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Според приложената от Юлинда Шехай справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика тя има 80 точки. От тях 50 точки се присъждат за разработения от нея дисертационен труд и 30 точки – за публикуваните в нереферирани списания с научно рецензиране 3 публикации. Следователно общият минимален брой точки по групи от показатели А и Г от таблица 1 към област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки съгласно приложенията към чл. 1а от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ е изпълнен.

7. Автореферат

Авторефератът е написан според утвърдените изисквания. В него са включени общата характеристика на дисертацията, нейната структура и съдържание, кратко изложение на дисертационното изследване, справка за научните приноси, списък с публикациите по темата на дисертационния труд, списък с използваната литература и декларация за оригиналност и достоверност. Авторефератът съдържа в пълна степен основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

8. Критични забележки и препоръки

След като се запознах внимателно със съдържанието на дисертационния труд, отправям две основни критични бележки към неговия автор. Първата от тях е, че във въведението не са формулирани задачите на изследването, а втората е, че в структурно отношение дисертацията не е добре балансирана, тъй като глава втора се състои от 30 страници, а глава трета е с обем

от 69 страници. Препоръчвам на дисертант Ю. Шехай да задълбочи бъдещите си изследвания по темата на дисертацията, както и да участва със свои публикации в различни национални и международни научни конференции.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд има напълно завършен вид, **съдържа оригинални научни приноси** и може да служи като основа за бъдещи научни изследвания. Той **отговаря на всички изисквания** на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за неговото прилагане, както и на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси. Това ми дава основание **убедено да присъдя своята положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Юлинда Шехай** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, Докторска програма Финанси, застраховане и осигуряване.

гр. Пловдив
26.07.2023 г.

Изготвил становището:
(доц. д-р Бисер Кръстев)